

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

પંજાબ નેશનલ બેંક અને અન્ય.

વિરુદ્ધ

મંજીત સિંહ અને અન્ય

સપ્ટેમ્બર ૨૯, ૨૦૦૬

[એસ. બી. સિન્હા અને દલવીર ભંડારી, ન્યાયાધીશો]

ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭-કલમ ૧૮ (૩) (ડી)-દૈનિક ડિપોઝિટ યોજનાના જમા સંગ્રાહકોને મહેનતાણાની ચુકવણી અંગેના ઔદ્યોગિક વિવાદનો સંદર્ભ-ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા એવોર્ડ-ચૂકવેલ-પડકારવામાં આવેલી રકમની વસૂલાત માટે જમા સંગ્રાહકોને નોટિસ, સુનાવણીની તક ન આપવા બદલ:કલમ ૧૮ (૩) (બી) ની દ્રષ્ટિએ, કામદારોનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા તમામ કામદાર સંઘને પક્ષકાર તરીકે સામેલ કરવામાં આવ્યા હતા અને ઔદ્યોગિક વિવાદની વ્યાપક અસર હોવાથી, વ્યક્તિગત કામદારને સંદર્ભમાં પક્ષકાર બનાવી શકાતો નથી-

તેથી, એવું ન કહી શકાય કે કામદારો પક્ષકાર ન હોવાથી પુરસ્કાર બંધનકર્તા નથી.

વહીવટી કાયદો-કુદરતી ન્યાય-પાલનના સિદ્ધાંતો-યોજાયો:તેની અરજી મર્યાદિત છે જ્યાં તથ્યાત્મક સ્થિતિ અથવા તેના હેઠળ ઉદ્ભવતા કાનૂની સૂચિતાર્થ વિવાદિત છે-જો માત્ર એક જ નિષ્કર્ષ શક્ય હોય, તો માત્ર કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતના ઉદ્બંધન માટે રિટ જારી કરવામાં આવશે નહીં-ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦.

વિવિધ બેંકોની દૈનિક ડિપોઝિટ યોજનામાં કામ કરતા ડિપોઝિટ કલેક્ટર્સે આ બેંકોના નિયમિત કારકુની કર્મચારીઓને સ્વીકાર્ય સમાન પગાર ધોરણ અને અન્ય સેવાની શરતોની માંગ કરતો ઔદ્યોગિક વિવાદ ઉઠાવ્યો હતો.વિવાદ ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલને મોકલવામાં આવ્યો હતો.અપીલ કરનાર બેંક, કેટલીક રાષ્ટ્રીયકૃત બેંકો અને ભારતીય બેંકો સંગઠન આ સંદર્ભમાં પક્ષકાર હતા.ટ્રિબ્યુનલે ડિપોઝિટ કલેક્ટર્સને નિયમિત સ્ટાફ તરીકે સમાવવા અને અન્ય રાહત આપવાનો નિર્દેશ આપતો ચુકાદો પસાર કર્યો હતો.ઇન્ડિયન બેંક્સ એસોસિએશને આ એવોર્ડને પડકાર્યો હતો.હાઇકોર્ટે રિટ પિટિશન ફગાવી દીધી હતી.વિશેષ રજા અરજી પણ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.ડિપોઝિટ કલેક્ટર્સને ચૂકવવામાં આવેલી રકમની વસૂલાત માટે નોટિસો જારી કરવામાં આવી હતી.કામદારોએ નોટિસોને આ આધાર પર પડકારી હતી કે અપીલકર્તા તેમને સુનાવણીની તક આપ્યા વિના એકતરફી નિર્ણય લઈ શકતો નથી, અપીલકર્તા એકતરફી નિર્ણય લઈ શકતો નથી.ઉચ્ચ અદાલતે રિટ પિટિશનને મંજૂરી આપી

હતી કે આ નોટિસ જારી કરતા પહેલા કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવું જરૂરી છે.તેથી, વર્તમાન અપીલ.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે ઠરાવ્યું:

૧.૧.ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ની કલમ ૧૮ની પેટા-કલમ (૩) ની કલમ (ડી) ના અવલોકન પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે તમામ કામદારો કે જેઓ સંસ્થામાં કાર્યરત છે અથવા જેઓ પછીથી તે સંસ્થામાં કાર્યરત થાય છે, તેઓ પણ ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાથી બંધાયેલા રહેશે.કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ઉદ્દેખિત ઔદ્યોગિક વિવાદમાં, જે અખિલ ભારતીય અસર ધરાવે છે, વ્યક્તિગત કામદારને સંદર્ભમાં પક્ષકાર બનાવી શકાતો નથી.બધા કામદારોને સાંભળ્યા અપેક્ષા રાખવામાં આવતી નથી.કામદારોનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા સંગઠનોને પક્ષ તરીકે સામેલ કરવામાં આવ્યા હતા.તેમની વાત સાંભળ્યા હતી.તેઓએ આ અદાલતમાં અપીલ દાખલ કરી હતી.વ્યવસ્થાપન તેમજ કામદારો પણ આ પુરસ્કારના પક્ષકાર હતા.યુનિયનની હાજરીમાં એવોર્ડ આપવામાં આવ્યો હોવાથી, પ્રતિવાદીઓની રજૂઆત કે તેઓ પક્ષકાર ન હોવાથી એવોર્ડ તેમના માટે બંધનકર્તા ન હતો તે સ્વીકારી શકાતો નથી.[૮૩૧- **G-H**; ૮૩૨-**A-B**]

૧.૨.કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પણ પાલન કરવાની જરૂર નહોતી કારણ કે તે એક ખાલી ઔપચારિકતા હતી.એવોર્ડની બંધનકર્તા પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં રાખીને કોર્ટે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવાનો આગ્રહ રાખશે નહીં.તેની

અરજી એવી પરિસ્થિતિ સુધી મર્યાદિત રહેશે કે જ્યાં વાસ્તવિક સ્થિતિ અથવા તેના હેઠળ ઉદ્ભવતા કાનૂની સૂચિતાર્થ વિવાદિત હોય અને જ્યાં તે વિવાદમાં ન હોય અથવા વિવાદિત ન હોઈ શકે.જો માત્ર એક જ નિષ્કર્ષ શક્ય હોય, તો માત્ર કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતનું ઉદ્ધંધન થયું હોવાના કારણે રિટ જારી કરવામાં આવશે નહીં.[૮૩૨- બી-ડી]

૧.૩.અપીલકર્તા બેંક પાસે ચુકાદાનો અમલ કરવા સિવાય બીજો કોઈ વિકલ્પ નહોતો.જો તે ન કરે તો તેની કાર્યવાહી દંડનીય ગણી શકાય.સિંડિકેટ બેંકના પત્રમાં એવું નથી જણાવવામાં આવ્યું કે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવું જરૂરી હતું.પત્ર બહાર પાડવાની તારીખે તેમને જરૂરી માર્ગદર્શિકા મળી ન હોવાથી, કામચલાઉ પગલાં લેવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી.તેથી, વિવાદિત ચુકાદાને ટકાવી શકાતો નથી અને તેને રદ કરવામાં આવે છે.[૮૩૩- એફ-જી]

એમ. સી. મહેતા વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અદર્સ., [૧૯૯૯] ૬ એસસીસી ૨૩૭; વિવેક નંદ સેઠી વિ. ચેરમેન, જે એન્ડ કે બેંક લિમિટેડ અને અન્યો., [૨૦૦૫] ૫ એસ. સી. સી. ૩૩૭ અને પી. ડી. અગ્રવાલ વિરુદ્ધ ભારતીય સ્ટેટ બેંક અને અન્ય., જે. ટી. (૨૦૦૬) ૫ એસ. સી. ૨૩૫ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૨. આ કેસની વિચિત્ર હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, પ્રતિવાદીઓ પાસેથી વસૂલાત ન કરી શકાય જેથી તેમને અનુચિત મુશ્કેલી ન પડે.આ આદેશ

ભારતના બંધારણની અનુચ્છેદ ૧૪૨ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને પસાર કરવામાં આવી રહ્યો છે.[૮૩૩- એચ; ૮૩૪-એ]

શ્યામ બાબુ અને અન્યો.v. ભારતનું સંઘ અને અન્ય., [૧૯૯૪] ૨ એસ. સી. સી. ૫૨૧ અને સાહિબ રામ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય, [૧૯૯૫] પૂરક ૧ એસ. સી. સી. ૧૮, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

દિવાની અપીલ અધિકારક્ષેત્ર:

૨૦૦૬ની સિવિલ અપીલ નંબર ૪૩૩૦.

૨૦૦૦ ના સી. ડબલ્યુ. પી. નંબર ૧૩૫૨૪ માં ચંદીગઢ ખાતે પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના ૧૨.૫.૨૦૦૩ ના ચુકાદા અને અંતિમ આદેશમાંથી.

ધ્રુવ મહેતા, હર્ષવર્ધન ઝા, જસરાજ દેવરા અને (કે. એલ. મહેતા એન્ડ કંપની માટે) અપીલકર્તાઓ માટે.

પ્રતિવાદીઓ માટે ગોપાલ મહાજન અને એ. પી. મોહંતી.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયાધીશ એસ. બી. સિન્હા દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.લીવ મંજુર

અહીં અપીલકર્તા એક રાષ્ટ્રીયકૃત બેંક છે.કેટલીક અનુસૂચિત બેંકોએ સામાન્ય રીતે દૈનિક જમા યોજના તરીકે ઓળખાતી યોજના શરૂ કરી હતી.જોકે, તેના માટે વિવિધ નામો આપવામાં આવ્યા હતા, ઉદાહરણ તરીકે, મિની ડિપોઝિટ સ્કીમ,

પિગ્મી ડિપોઝિટ સ્કીમ વગેરે. આ યોજનાઓ જાહેર જનતા પાસેથી નાની બચત એકત્ર કરવા માટે રજૂ કરવામાં આવી હતી.આ હેતુ માટે, ડિપોઝિટ કલેક્ટર્સની સેવાઓ ખાતા ખોલવા માટે પ્રચાર કરવા, ખાતાધારકો પાસેથી તેમના નિવાસસ્થાન/વ્યવસાય પરિસરમાં ડિપોઝિટ એકત્રિત કરવા અને દૈનિક ધોરણે બેંકોમાં સંગ્રહ જમા કરવા માટે લેવામાં આવી હતી.

ન્યૂ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા, જે ત્યારથી અપીલકર્તા સાથે ભળી ગઈ છે, તેની આવી યોજના હતી.અહીં પ્રતિવાદીઓ ઉપરોક્ત બેંક દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી પિગ્મી ડિપોઝિટ યોજનામાં ડિપોઝિટ કલેક્ટર્સ હતા.આ સમજૂતી હેઠળ, તેઓ તેમના દ્વારા કરવામાં આવેલી કમાણીના ૩.૫ ટકાના દરે કમિશન મેળવવા માટે હકદાર હતા.ન્યૂ બેંક ઓફ ઇન્ડિયામાં ૧૯૭૯થી કાર્યરત પિગ્મી ડિપોઝિટ કલેક્ટર્સને ૧૯૯૩માં તેમના એકીકરણ પછી અપીલકર્તા નંબર ૧ સાથે ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.તેમના દ્વારા એકત્રિત કરવામાં આવેલી રકમના ૩.૫ ટકાના દરે કમિશન ચૂકવવાની વ્યવસ્થા ચાલુ રહી.

વિવિધ બેંકોના આવા ડિપોઝિટ કલેક્ટર્સ દ્વારા ઔદ્યોગિક વિવાદ ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો, જેના અનુસાર ભારત સરકારે ૩.૧૦.૧૯૮૦ પર જાહેરનામા દ્વારા નીચેના વિવાદને ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલ, હૈદરાબાદ સમક્ષ ચુકાદા માટે મોકલ્યો હતો:

"શું પંચ એજન્ટોની અથવા તો અનુલગ્નકર્તા સૂચિબદ્ધ બેંકોમાં કાર્યરત ડિપોઝિટ કલેક્ટર્સની માંગ કે તેઓ આ બેંકોના નિયમિત કારકુની

કર્મચારીઓને સ્વીકાર્ય પગાર ધોરણ અને અન્ય સેવાની શરતો માટે
હકદાર છે તે વાજબી છે?જો નહીં તો સંબંધિત કામદારો કઈ રાહત
મેળવવા માટે હકદાર છે અને કઈ તારીખથી?

અપીલકર્તા બેંક અને કેટલીક અન્ય રાષ્ટ્રીયકૃત બેંકો પણ આ સંદર્ભમાં પક્ષકાર
હતા.બેંકર્સનું સંગઠન, એટલે કે., આ સંદર્ભમાં ભારતીય બેંકો સંગઠનને પણ
સામેલ કરવામાં આવ્યું હતું.૨૨.૧૨.૧૯૮૮ પર કરવામાં આવેલા ચુકાદા દ્વારા,
ટ્રિબ્યુનલે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે ડિપોઝિટ કલેક્ટર્સ કામદારો હતા અને તેથી
સંદર્ભ જાળવી શકાય તેવો હતો.

તેના પુરસ્કારમાં તેનું નિર્દેશન કરવામાં આવ્યું હતું:

(i) પાત્ર થાપણ સંગ્રાહકો, એટલે કે, જેઓ ૩.૧૦.૧૯૮૦ પર ૪૫ વર્ષથી ઓછી
ઉંમરના છે, જો અન્યથા પાત્ર હોય, તો લાયકાત પરીક્ષા આપ્યા પછી
નિયમિત શોષણ માટે ગણવામાં આવશે.

((૨) ઉપરોક્ત (૧) સિવાયના અન્ય લોકોને પુરસ્કાર દ્વારા આપવામાં
આવેલા લાભ આપવામાં આવશે, એટલે કે.

એ. પૂર્ણ વેતન રૂ. ૭૫૦૭ને લઘુત્તમ જમા રકમ રૂ. સાંજે ૭૫૦૦૭ વાગ્યે

બી. રૂ. ૨ કરોડથી વધુની જમા રકમ માટે ૨ ટકાના દરે પ્રોત્સાહન વેતન.

સાંજે ૭૫૦૦૭ વાગ્યે

સી. પરિવહન ભથ્થું રૂ. ૫૦૭ વાગ્યે જમા રકમ માટે રૂ. ૧૦, ૦૦૦/૭
અને રૂ. ૧૦૦૭ વાગ્યે જમા રકમ માટે રૂ. ૧૦, ૦૦૦૭ વાગ્યે

ડી. આપવામાં આવેલી સેવાના દરેક વર્ષ માટે ૧૫ દિવસના કમિશનની
સમકક્ષ ગ્રેચ્યુટી.

ઇન્ડિયન બેંક્સ એસોસિએશન દ્વારા આંધ્ર પ્રદેશ હાઈકોર્ટ સમક્ષ દાખલ કરાયેલી
રિટ અરજીને ફગાવી દેવામાં આવી હતી, જેમાં આ ચુકાદાની શુદ્ધતા પર સવાલ
ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો. આ અદાલત સમક્ષ ઉપરોક્ત સંગઠન દ્વારા વિશેષ રજા
અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી. અરજી પણ ફગાવી દેવામાં આવી
હતી. ત્યારથી આ અદાલતના ચુકાદાનો અહેવાલ [૨૦૦૧] ૩ એસ. સી. સી.
૩૬ માં આપવામાં આવ્યો છે. આ અદાલતે નોંધ્યું હતું કે ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ
સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું કે કારકુની કેડરમાં બેંકના નિયમિત કર્મચારી તરીકે
સમાવવામાં આવવાની રાહત મંજૂર કરવા માટે ઉપલબ્ધ નથી, જે પછી ઉચ્ચ
અદાલતે ડિપોઝિટ કલેક્ટર્સને નિયમિત કર્મચારી તરીકે સમાવવાના ટ્રિબ્યુનલના
નિર્દેશોને રદ કરી દીધા હતા. જોકે, અન્ય દિશાઓનું સમર્થન કરવામાં આવ્યું
હતું. કામદારો દ્વારા પણ આ અદાલતમાં અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

પ્રતિવાદીઓની દલીલ નીચેની શરતોમાં નોંધવામાં આવી હતી:

" શ્રી શર્માએ રજૂઆત કરી હતી કે ગ્રેચ્યુટી માત્ર પેમેન્ટ ઓફ ગ્રેચ્યુટી એક્ટ
હેઠળ જ હોવી જોઈએ નહીં. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ટ્રિબ્યુનલે એવું
નથી કહ્યું કે તે ગ્રેચ્યુટી એક્ટ હેઠળ ગ્રેચ્યુટી આપી રહી છે. તેમણે

રજૂઆત કરી હતી કે ટ્રિબ્યુનલ પાસે ગ્રેયુઇટીની સીધી ચુકવણી કરવાની સત્તા છે, ગ્રેયુઇટી એક્ટને રદ કરે છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ટ્રિબ્યુનલ પાસે હંમેશા સેવાની શરતોમાં ફેરફાર કરવાની સત્તા અને અધિકારક્ષેત્ર હોય છે અને આ કિસ્સામાં ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા એવું જાણવા મળ્યું છે કે કોઈ નિશ્ચિત પગાર ધોરણ, કોઈ બોનસ, કોઈ ગ્રેયુઇટી, કોઈ મોંઘવારી ભથ્થું ન હતું અને તેથી, ટ્રિબ્યુનલે પેકેજ તરીકે અને તેના દ્વારા ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ નિર્દેશ આપ્યો હતો.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે અગાઉ મોટાભાગની બેંકો ૩.૫ ટકાના દરે કમિશન ચૂકવતી હતી.તેમણે ધ્યાન દોર્યું હતું અને હવે રૂ. ૭૫૦૦, કમિશન ઘટાડીને ૨ ટકા કરવામાં આવ્યું હતું.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે તે હદ સુધી ડિપોઝિટ કલેક્ટર્સને ગુકસાન થઈ રહ્યું છે, પરંતુ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આપવામાં આવેલા પેકેજનો આ એક ભાગ હોવાથી તે ડિપોઝિટ કલેક્ટર્સ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી રહ્યો છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્દેશો વાજબી અને ન્યાયી અને સંપૂર્ણપણે સાચા હતા.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે હાઈકોર્ટનો આદેશ સાચો છે અને આ કોર્ટે દખલ ન કરવી જોઈએ.

આ અદાલતે કામદારો વતી કરવામાં આવેલી રજૂઆતોની પણ નોંધ લીધી હતી કે ડિપોઝિટ કલેક્ટર્સ ૨૦ થી ૨૫ વર્ષથી કામ કરી રહ્યા હતા અને જો તેમને બેંકોમાં સમાવી લેવામાં આવે અથવા નિયમિત પગાર ધોરણ, ભથ્થાં અને અન્ય સેવાની શરતો આપવામાં આવે તો તેમાં કંઈ ખોટું નથી.

આ અદાલતે ઈન્ડિયન બેંક્સ એસોસિએશન દ્વારા દાખલ કરવામા આવેલી અપીલને ફગાવી દીધી હતી અને કહ્યું હતું કે:

" આ યોજનાઓ બિનનફાકારક છે તે દલીલમાં પણ આપણને કોઈ તથ્ય દેખાતું નથી.બેંકોએ આ યોજનાઓ રજૂ કરી છે કારણ કે તેઓ સામાન્ય માણસને નાની અને નિયમિત થાપણો કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવા માંગે છે.આવી યોજનાઓના પરિણામે થાપણદારોની સંખ્યા ઘણી વધી ગઈ છે.અમને કોઈ શંકા નથી કે આવી યોજનાઓ ચાલુ રહે છે કારણ કે બેંકો તેમને લાભદાયી માને છે.આવી યોજનાઓ દ્વારા બેંકો પાસે મોટો સંગ્રહ છે.

મિની ડિપોઝિટ કલેક્ટર્સને હાઈકોર્ટના ચુકાદાની તારીખથી એટલે કે ૧.૪.૨૦૦૧ ચૂકવવામાં આવેલી રકમની વસૂલાત માટે નોટિસો જારી કરવામાં આવી હતી, જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું:

"બેંક તમને "મિની ડિપોઝિટ કલેક્ટર" તરીકેની તમારી સોંપણીના સંદર્ભમાં આંધ્ર પ્રદેશ હાઈકોર્ટ દ્વારા સુધારેલા ઉપરોક્ત ચુકાદાની ઉપરોક્ત શરતો અનુસાર મહેનતાણું ચૂકવવાનું શરૂ કરશે, જે અગાઉના સમયગાળાના સંદર્ભમાં બાકી નીકળતી રકમ/વસૂલાતની ગણતરી બાકી છે એટલે કે ૨૮.૩.૧૯૯૭ થી ૩૧.૩.૨૦૦૧.૧.૪.૨૦૦૧ એટલે કે ૨૮.૩.૧૯૯૭ થી ૩૧.૩.૨૦૦૧ સુધીના સમયગાળાના સંદર્ભમાં પહેલેથી ચૂકવવામાં આવેલી રકમના સમાયોજન પછી બાકી નીકળતી

રકમ/વસૂલાતની ચુકવણી/સૂચના ટૂંક સમયમાં તમને આપવામાં આવશે.

પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટ સમક્ષ દાખલ કરાયેલી રિટ પિટિશનમાં કામદારો દ્વારા આ નોટિસની કાયદેસરતા પર સવાલ ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો કે અપીલકર્તા દ્વારા તેમને સાંભળ્યા તક આપ્યા વિના કોઈ એકતરફી નિર્ણય લઈ શકાયો ન હોત. સિન્ડિકેટ બેંક દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા ૨૬.૫.૨૦૦૧ તારીખના આંતર-વિભાગીય પત્રવ્યવહાર તરફ પણ ઉચ્ચ ન્યાયાલયનું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું, જે નીચેની અસર માટે છે:

" શાખાઓનું ધ્યાન અમારા પરિપત્ર નંબર ડી ઝેડ ઓ /પી એન્ડ ડી/સર. ૩૪/એફ ૭૩૯/૨૦૦૧ તારીખ ૧૯.૦૪.૨૦૦૧ અને પરિપત્ર નંબર. ડી ઝેડ ઓ /પી એન્ડ ડી /સર. ૩૯/૨૦૦૧ તારીખ ૦૮.૦૫.૨૦૦૧ જેમાં અમે સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદાના પ્રકાશમાં પિગ્મી એજન્ટોને મહેનતાણાની ચુકવણી અંગે H. O. પાસેથી પ્રાપ્ત માર્ગદર્શિકાઓ મોકલી છે.

હવે અમને મુખ્ય કાર્યાલય દ્વારા જાણ કરવામાં આવી છે કે તેઓ તેમના દ્વારા વિચારવામાં આવેલી આગળની કાર્યવાહી અંગે આઈબીએના સંપર્કમાં છે. તેમની પાસેથી સાંભળવા પર, જરૂરી માર્ગદર્શિકાઓની જાણ કરવામાં આવશે. ત્યાં સુધી કમિશનની ચુકવણી માટે અત્યાર સુધી અનુસરવામાં આવતી પ્રક્રિયા ચાલુ રહેશે.

શાખાઓને તે મુજબ કાર્યવાહી કરવાની અને એજન્ટોને જાણ કરવાની સલાહ આપવામાં આવે છે.

ઉચ્ચ અદાલતે આ રિટ અરજીને આ આધાર પર મંજૂરી આપી હતી કે આ નોટિસ જારી કરતા પહેલા કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવું જરૂરી છે.

અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલશ્રી શ્રી ધ્રુવ મહેતાએ રજૂઆત કરી હતી કે ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૧૮ (૩) (ડી) ની દ્રષ્ટિએ તમામ કામદારો માટે આ ચુકાદો બંધનકર્તા હોવાથી, ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવાનો નિર્દેશ સંપૂર્ણપણે અયોગ્ય હતો. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે ચુકાદાની દ્રષ્ટિએ રકમની વસૂલાતના કિસ્સામાં, રિટ કોર્ટ તેના વિવેકાધીન અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી શકી ન હોત.

બીજી તરફ પ્રતિવાદીઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલશ્રી શ્રી ગોપાલ મહાજન રજૂઆત કરશે કે રિટ અરજદારો ઉપરોક્ત ચુકાદામાં પક્ષકાર ન હોવાથી, ચુકાદો તેમના માટે બંધનકર્તા નથી. જો તેમને તક આપવામાં આવી હોત, તો તેઓ બતાવી શક્યા હોત કે અપીલકર્તા અન્ય રાષ્ટ્રીયકૃત બેંકોની સરખામણીમાં અલગ વલણ ન અપનાવી શકે.

ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ અન્ય બાબતોની સાથે ઔદ્યોગિક વિવાદોના સમાધાન માટે અને અમુક અન્ય હેતુઓ માટે ઘડવામાં આવ્યો હતો. વિવાદોના સમાધાન દ્વારા ઔદ્યોગિક શાંતિ જાળવવી એ ઉપરોક્ત કાયદાના ઉદ્દેશોમાંનો એક છે. ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૧૮ એ વ્યક્તિઓને

સ્પષ્ટ કરે છે કે જેમના પર સમાધાન અને પુરસ્કારો બંધનકર્તા છે.તેની કલમ ૧૮ની પેટા-કલમ (૩) નીચે મુજબ જોગવાઈ કરે છે:

"(૩) કલમ ૧૦એની પેટા-કલમ (૩એ) હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવ્યું હોય અથવા શ્રમ અદાલત, ટ્રિબ્યુનલ અથવા રાષ્ટ્રીય ટ્રિબ્યુનલનો ચુકાદો અમલમાં મૂકવા યોગ્ય બની ગયો હોય તેવા કેસમાં આ અધિનિયમ હેઠળ સમાધાનની કાર્યવાહી અથવા આર્બિટ્રેશન એવોર્ડ દરમિયાન થયેલી સમજૂતી આ માટે બંધનકર્તા રહેશે.

((ક) ઔદ્યોગિક વિવાદના તમામ પક્ષો;

(બી) વિવાદના પક્ષકારો તરીકે કાર્યવાહીમાં હાજર રહેવા માટે બોલાવવામાં આવેલા અન્ય તમામ પક્ષો, સિવાય કે બોર્ડ, મધ્યસ્થી, શ્રમ અદાલત, ટ્રિબ્યુનલ અથવા રાષ્ટ્રીય ટ્રિબ્યુનલ, કેસ હોઈ શકે, અભિપ્રાય નોંધે કે તેમને યોગ્ય કારણ વગર બોલાવવામાં આવ્યા હતા;

(સી) જ્યાં ખંડ (એ) અથવા ખંડ (બી) માં ઉલ્લેખિત પક્ષ નોકરીદાતા હોય, ત્યાં તેના વારસદારો, અનુગામીઓ અથવા વિવાદ જે સંસ્થા સાથે સંબંધિત છે તેના સંબંધમાં સોંપે છે;

(ડી) જ્યાં ખંડ (એ) અથવા ખંડ (બી) માં ઉલ્લેખિત પક્ષ કામદારોથી બનેલો હોય, ત્યાં તમામ વ્યક્તિઓ કે જેઓ વિવાદની તારીખે સંબંધિત હોય તેવી સંસ્થા અથવા સંસ્થાના ભાગમાં કાર્યરત હતા, અને તમામ વ્યક્તિઓ કે જેઓ પછીથી તે સંસ્થા અથવા ભાગમાં કાર્યરત થાય છે.

ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૧૮ની પેટા-કલમ (૩) ની કલમ (ડી) ના અવલોકન પરથી, આમ, તે સ્પષ્ટ છે કે તમામ કામદારો કે જેઓ સંસ્થામાં કાર્યરત છે અથવા જેઓ પછીથી તે સંસ્થામાં કાર્યરત થાય છે તેઓ પણ ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાથી બંધાયેલા રહેશે.વ્યવસ્થાપન તેમજ કામદારો પણ આ પુરસ્કારના પક્ષકાર હતા.:તેથી, પ્રતિવાદીઓને એમ કહેતા સાંભળ્યા શકાતા નથી કે એવોર્ડ તેમના માટે બંધનકર્તા ન હતો કારણ કે તેઓ પક્ષકાર ન હતા.

કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ઉલ્લેખિત ઔદ્યોગિક વિવાદમાં, જે અખિલ ભારતીય અસર ધરાવે છે, વ્યક્તિગત કામદારને સંદર્ભમાં પક્ષકાર બનાવી શકાતો નથી.તે બધાને સાંભળ્યા અપેક્ષા નથી.તેમનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા સંઘોને પક્ષ તરીકે સામેલ કરવામાં આવ્યા હતા.તેમની વાત સાંભળ્યા હતી.ઉચ્ચ ન્યાયાલયના ચુકાદાના એક ભાગમાંથી અગાઉ નોંધાયું છે તેમ, ઉચ્ચ ન્યાયાલય સમક્ષ માત્ર ઉપરોક્ત સંઘોની જ સાંભળ્યા કરવામાં આવી ન હતી, તેમણે આ અદાલત સમક્ષ અપીલ કરવાનું પસંદ કર્યું હતું, તેમની દલીલો આ અદાલત દ્વારા નોંધવામાં આવી હતી.જેમ કે એવોર્ડ યુનિયનોની હાજરીમાં આપવામાં આવ્યો હતો, અમારા મતે, પ્રતિવાદીઓની દલીલ કે એવોર્ડ તેમના માટે બંધનકર્તા ન હતો તે સ્વીકારી શકાતો નથી.ફુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પણ પાલન કરવાની જરૂર નહોતી કારણ કે તે એક ખાલી ઔપચારિકતા હતી.એવોર્ડની બંધનકર્તા પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં રાખીને કોર્ટ ફુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવાનો આગ્રહ રાખશે

નહીં.તેમની અરજી એવી પરિસ્થિતિ સુધી મર્યાદિત રહેશે કે જ્યાં વાસ્તવિક સ્થિતિ અથવા તેના હેઠળ ઉદ્ભવતા કાનૂની સૂચિતાર્થ વિવાદિત હોય અને જ્યાં તે વિવાદમાં ન હોય અથવા વિવાદિત ન હોઈ શકે.જો માત્ર એક જ નિષ્કર્ષ શક્ય હોય, તો માત્ર કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું ઉદ્બંધન થયું હોવાના કારણે રિટ બહાર પાડવામાં નહીં આવે.

એમ. સી. મહેતા વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને ,બીજાઓ [૧૯૯૯] ૬ એસ. સી. સી. ૨૩૭, કાયદો નીચેની શરતોમાં જણાવવામાં આવ્યો છે:

" તાજેતરમાં જ લોર્ડ બિંગહામે આર. વી. માં "નકામી ઔપચારિકતા" સિદ્ધાંતની નિંદા કરી છે.થેમ્સ વેલી પોલીસ દળના મુખ્ય કોન્સ્ટેબલ, ભૂતપૂર્વ પી. કોટન છ કારણો આપીને.(તેમનો અનુરોધ "શું જાહેર કાયદાના ઉપાયો વિવેકપૂર્ણ હોવા જોઈએ?" પણ જુઓ."૧૯૯૧ પી. એલ., પી.૬૪.) "નકામી ઔપચારિકતા સિદ્ધાંત" ની વિગતવાર અને ભારપૂર્વક ટીકા પ્રો. દ્વારા "કુદરતી ન્યાય, પદાર્થ અથવા છાયા" માં ઘણી અગાઉ કરવામાં આવી છે.કેનેડાના ડી. એચ. ક્લાર્ક (જુઓ ૧૯૭૫ પીએલ, પૃષ્ઠો. ૨૭-૬૩) દલીલ કરે છે કે મેલોચ અને ગિલનનો ખોટો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો.ફોક્સ (વહીવટી કાયદો, ૮મી આવૃત્તિ, ૧૯૯૬, પૃ.૩૨૩), કેગ (વહીવટી કાયદો, ત્રીજી આવૃત્તિ, પૃ.૫૯૬) અને અન્ય લોકો કહે છે કે કોર્ટ નિર્ણય લેનાર સત્તાધિકારી દ્વારા શું નક્કી કરવામાં આવે છે તે અંગે પૂર્વગ્રહ કરી શકતી નથી.ડી સ્મિથ (૫મી આવૃત્તિ, ૧૯૯૪, પેરા ૧૦.૦૩૧ થી ૧૦.૦૩૬) કહે છે કે અદાલતોએ

હજુ સુધી પોતાને કોઈ એક દ્રષ્ટિકોણ માટે પ્રતિબદ્ધ કર્યા નથી, જોકે વિવેકબુદ્ધિ હંમેશા અદાલત પાસે હોય છે.વેડ (વહીવટી કાયદો, પમી આવૃત્તિ, ૧૯૯૪, પૃ. ૫૨૬-૩૦) કહે છે કે જ્યારે નિર્રથક રિટ જારી કરી શકાતી નથી, ત્યારે નિર્ણયની પ્રકૃતિ અનુસાર તફાવત કરવો પડે છે.આમ, સ્વીકૃત અથવા નિર્વિવાદ હકીકતો સિવાયના અન્ય કેસોના સંબંધમાં, અભિપ્રાયમાં નોંધપાત્ર તફાવત છે કે શું અરજદારને સાબિત કરવા માટે દબાણ કરી શકાય છે કે પરિણામ તેની તરફેણમાં હશે અથવા તેણે સારનો કેસ સાબિત કરવો પડશે અથવા જો તે સફળતાની "વાસ્તવિક સંભાવના" સાબિત કરી શકે છે અથવા જો તે સફળતાની કોઈ દૂરની તક હોય તો પણ રાહત મેળવવા માટે હકદાર છે.જો કે, આપણે નિર્દેશ કરી શકીએ છીએ કે એવા કિસ્સાઓમાં પણ કે જ્યાં તમામ હકીકતો સ્વીકારવામાં આવતી નથી અથવા વિવાદની બહાર નથી, ત્યાં નોંધપાત્ર સર્વસંમતિ છે કે અદાલતો, તેમના "વિવેકબુદ્ધિ" નો ઉપયોગ કરીને, કુદરતી ન્યાયનું પાલન ન કરવામાં આવે તો પણ પ્રમાણપત્ર, પ્રતિબંધ, આદેશ અથવા હુકમનો ઇનકાર કરી શકે છે.અમે એમ પણ કહી શકીએ કે સ્ટેટ બેંક ઓફ પટિયાલા વિરુદ્ધ એસ. કે. શર્મા, રાજેન્દ્ર સિંહ વિરુદ્ધ એમ. પી. રાજ્ય જેવા કેસોની બીજી એક પંક્તિ છે કે નોટિસની જરૂર હોય તેવી વૈધાનિક જોગવાઈઓના સંબંધમાં પણ, એવા કેસો વચ્ચે તફાવત કરવામાં આવે છે કે જ્યાં જોગવાઈ વ્યક્તિગત લાભ માટે છે અને જ્યાં

જોગવાઈ જાહેર હિતનું રક્ષણ કરવા માટે છે.પહેલાના કિસ્સામાં તેને માફ કરી શકાય છે જ્યારે પછીના કિસ્સામાં તેને માફ કરી શકાતી નથી.

વિવેકા નંદ સેઠી વિ. ચેરમેન, જે એન્ડ કે બેંક લિમિટેડ અને અન્યો., [૨૦૦૫]
૫ એસ. સી. સી. ૩૩૭, કાયદો નીચેની શરતોમાં જણાવવામાં આવ્યો છે:

" કુદરતી ન્યાયનો સિદ્ધાંત, તે તુરંત છે, કોઈ અનિયંત્રિત ઘોડો નથી.જ્યારે હકીકતો સ્વીકારવામાં આવે છે, ત્યારે તપાસ એક ખાલી ઔપચારિકતા હશે.એસ્ટોપલનો સિદ્ધાંત પણ લાગુ થશે.[ગુરજીવન ગરેવાલ (ડૉ.) વિ. ડૉ. સુમિત્ર દાસ જુઓ.]કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું તેમાં પ્રાપ્ત થતી હકીકતની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને પાલન કરવું જરૂરી છે.તેને સ્ટ્રેટજેક્ટ સૂત્રમાં મૂકી શકાતું નથી.તે કેસની સંબંધિત હકીકતો અને સંજોગોના સંદર્ભ વિના શૂન્યાવકાશમાં લાગુ કરી શકાતી નથી. (પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ જાગીર સિંહ અને કર્ણાટક એસ. આર. ટી. સી. વિરુદ્ધ એસ. જી. ચેદિયુરપ્પા જુઓ.

[પી. ડી. અગ્રવાલ વિ. સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્યો પણ જુઓ., જે. ટી. (૨૦૦૬) ૫ એસસી ૨૩૫]

અપીલકર્તા બેંક પાસે ચુકાદાનો અમલ કરવા સિવાય બીજો કોઈ વિકલ્પ નહોતો.જો તે ન કરે તો તેની કાર્યવાહી દંડનીય ગણી શકાય.પ્રતિવાદીઓ દ્વારા સિંડિકેટ બેંકના ૨૬.૫.૨૦૦૧ તારીખના પત્ર પર મૂકવામાં આવેલી રિલાયન્સ પણ ખોટી છે.ઉપરોક્ત પરિપત્ર પત્રમાં એવું નથી જણાવવામાં આવ્યું કે કુદરતી

ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવું જરૂરી હતું. પરિપત્ર પત્ર બહાર પાડવાની તારીખે તેમને જરૂરી માર્ગદર્શિકા મળી ન હોવાથી, તેના માટે કામચલાઉ પગલાં લેવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી.

ઉપરોક્ત કારણોસર, વિવાદિત ચુકાદાને ટકાવી શકાતો નથી જે તે મુજબ રદ કરવામાં આવે છે.

જો કે, આ કેસની વિચિત્ર હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે નિર્દેશ આપીએ છીએ કે પ્રતિવાદીઓ પાસેથી વસૂલાત ન કરી શકાય જેથી તેમને અનુચિત મુશ્કેલી ન પડે. આ આદેશ ભારતના બંધારણની અનુચ્છેદ ૧૪૨ હેઠળ અમારા અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને પસાર કરવામાં આવી રહ્યો છે.

ઉપરોક્ત અસરના આદેશો ઘણા કિસ્સાઓમાં પસાર કરવામાં આવ્યા છે, દા. ત. શ્યામ બાબુ વર્મા અને અન્ય. v. ભારતનું સંઘ અને અન્ય., [૧૯૯૪] ૨ SCC ૫૨૧ અને સાહિબ રામ વિ. હરિયાણા રાજ્ય અને અન્યો., [૧૯૯૫] સપ. ૧ એસસીસી ૧૮.

જો કે, આદેશના આ ભાગને પૂર્વવર્તી તરીકે ગણવામાં આવશે નહીં. ઉપરોક્ત નિર્દેશો અને અવલોકનો સાથે અપીલની મંજૂરી છે. કોઈ ખર્ચ નહીં.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.